

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Μέγαρο Αλεξάνδρου Σούτσου, Σταδίου 33 και Πεσμαζόγλου, 8ος όροφος, Τ.Κ.: 10559, Αθήνα

www.e-keme.gr

“THE STREET ART PROJECT”

(Η φωτογραφία ανήκει στην Κωνσταντίνα – Μαρία Κωνσταντίνου, Τεχνόπολη, οδός Πειραιώς, περιοχή Κεραμεικού της Αθήνας)

Αθήνα, 2018

Εισαγωγικό Σημείωμα - Πρόλογος

Το “The Street Art Project” πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του Κέντρου Μελέτης του Εγκλήματος - ΚΕ.Μ.Ε. από τον Φεβρουάριο 2018 έως σήμερα με την ανάληψη συντονισμού από την Κωνσταντίνα Κωνσταντίνου σε επιστημονική συνεργασία και επιμέλεια με την κ. Ευδοξία Φασούλα και την επταμελή επιστημονική ομάδα εργασίας, όπως αναφέρεται αναλυτικά παρακάτω.

Γενικότερα, το συγκεκριμένο Project στοχεύει :

- ❖ Στην εξέταση του εθνικού, ευρωπαϊκού και διεθνούς νομικού πλαισίου που σχετίζεται με τις εικαστικές παρεμβάσεις στο δημόσιο χώρο.
- ❖ Στη μελέτη της ιστορικής και δυνατής σχέσης της Street Art με το Graffiti.
- ❖ Στη διατύπωση ορισμών των εννοιών και τον σαφή διαχωρισμό των υλικών / εργαλείων που χρησιμοποιούνται από πλευράς τεχνο – τροπίας, συμπεριλαμβανομένης της προσέγγισης της μέσω της γραφολογικής ανάλυσης.
- ❖ Στη δημιουργία τυπολογίας των καλλιτεχνών της Street Art.
- ❖ Στη διεπιστημονική σύνδεση της Street Art με τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες με βασικό άξονα την πρόληψη του εγκλήματος, ειδικότερα μέσα από την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και άλλους δημόσιους / ιδιωτικούς φορείς.
- ❖ Στη διατύπωση προτάσεων αντεγκληματικής πολιτικής μέσω της αξιοποίησης της StreetArt στο δημόσιο χώρο αλλά και στον έγκλειστο χώρο των καταστημάτων κράτησης αλλά και ως εναλλακτικό της ποινής φυλάκισης μέτρο και ειδικότερα στο πλαίσιο επιβολής και εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας ανηλίκων (και νεαρών) παραβατών.

Ο κύριος λόγος που ονομάστηκε “Project” το συγκεκριμένο επιστημονικό εγχείρημα έγκειται στην ιδιαίτερη εφήμερη διάσταση που χαρακτηρίζει το ίδιο το αντικείμενο μελέτης και εμπάθουσας¹. Σε αντίθεση, λοιπόν, με την εφήμερη διάρκεια ενός έργου της “Street Art” στους δρόμους της Αθήνας κι όχι μόνο, η ίδια η “Street Art” παραμένει επίκαιρη, συνεχόμενη, παρούσα και έτοιμη να απαντήσει σε κάθε κοινωνική, οικονομική, πολιτική πρόκληση. Συνεπώς, η μελέτη της απαιτεί αφύπνιση, διάρκεια και

¹Hughes M. L., “Street Art & Graffiti Art: Developing an Understanding”, *Art & Design Theses*, Georgia State University, 2009.

εργήγορση. Σε αυτό το σημείο, ευχαριστούμε τη «νονά» του τίτλου του εγχειρήματός μας, κ. Αντωνία Καστρινάκη από την ομάδα του Κέντρου Μελέτης του Εγκλήματος.

Ειδικότερα, το Project διαχωρίζεται σε δύο μέρη: το πρώτο μέρος αποτελεί τη θεωρητική υπόστασή του και το δεύτερο μέρος αφορά την πιλοτική ερευνητική προσέγγιση του ζητήματος μέσα από τη δημιουργία και διανομή ερωτηματολογίων σε καθηγήτριες - καθηγητές Εικαστικής Αγωγής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μέσα από τη συγκέντρωση – συλλογή φωτογραφιών έργων της StreetArt στην Αθήνα με σκοπό την ανάλυσή τους βάσει τεχνοτροπίας και κοινωνικών μηνυμάτων των ίδιων των τοιχογραφιών που εκπέμπουν μέσα από τις φωτογραφίες (Οπτική Κοινωνιολογία – Εγκληματολογία / Visual Sociology – Criminology), καθώς και επί τη βάσει κριτηρίων δανεισμένων από τη γραφολογική επιστήμη (π.χ. ως προς τη φύση των χρησιμοποιούμενων γραφικών μέσων, τα χαρακτηριστικά της ανώμαλης συνθήκης χάραξης, πρβλ. ιδιαίτερες επιφάνειες, βιασύνη, ενίοτε νυχτερινή ώρα εκτέλεσης, ιδιαιτερότητες του σπρέι, και ως προς τον συμβολισμό αυτών και του ιδιόρρυθμου γραφικού πεδίου).

Παράλληλα, ως επιστημονική ομάδα εργασίας – μελέτης της Street Art, διοργανώσαμε στο πλαίσιο κανονισμού συνέντευξης με ερωτηματολόγιο της καθηγήτριας Εικαστικής Αγωγής, κ. Άρτεμις Γώγου, και σε συνεργασία με τη διευθύντρια του 2^{ου} Γυμνασίου Αλίμου, κ. Κατερίνα Αραμπαντζή, και την καλλιτέχνη Street Artist Άννα Δημητρίου, μία δράση στο πεδίο: η καλλιτέχνης δημιούργησε τη Φρίντα Κάλο μπροστά στους μαθητές – μαθήτριες στον τοίχο της εισόδου του σχολείου με τη χαρακτηριστική τεχνοτροπία της (δημόσιο σχολείο, 22 Μαρτίου 2018).

Ταυτόχρονα της διαδικασίας αυτής, ήμασταν εκεί για να συζητήσουμε μαζί με τους μαθητές – μαθήτριες τις διαφορές του Graffiti και της Street Art, τη διαχρονικότητα του φαινομένου και τι μπορούν να κάνουν τα νέα παιδιά της ηλικίας τους αναγνωρίζοντας οπτικά και μελετώντας την τέχνη του δρόμου σήμερα διότι έτσι μετέπειτα αυτό θα συμβάλλει στην ολοκληρωμένη παιδεία τους με κύριο στόχο την αποφυγή της μελλοντικής – τυχόν – παρέκκλισής τους. Όλη η δράση, καταγράφηκε συνδυαστικά βάσει μεθόδου της άμεσης και έμμεσης παρατήρησης και της τεχνικής της Οπτικής Κοινωνιολογίας, δηλαδή, μέσω φωτογραφικής κάμερας.

Κατόπιν, λάβαμε άλλες τρεις συνεντεύξεις από καθηγήτριες Εικαστικής Αγωγής στην περιοχή του κέντρου της Αθήνας (δημόσιο σχολείο, 23 Μαρτίου 2018), σύνορα Αλίμου / Παλαιού Φαλήρου (ιδιωτικό σχολείο, 30 Μαρτίου 2018) και Γλυφάδας (δημόσιο

σχολείο, 13 Μαΐου 2018), από Γυμνάσια σχολεία, και τρία αρχεία(με διαδικτυακή αποστολή ερωτηματολογίου) με απαντήσεις στις ερωτήσεις που θέσαμε σε ιδιωτικούς φορείς ιδωμένους ως σύγχρονες κοινωνικές ομάδες μέριμνας της καταγραφής της Street Art και των δράσεων της στην πόλη της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης αλλά και μεταγενέστερα, όπως ήδη πραγματοποιούνται για παράδειγμα από την ομάδα της “Urban Act” σε όλες τις μεγάλες πόλεις και νησιά της Ελλάδας².

Αργότερα, συμμετείχαμε άτυπα με την έννοια της καταγραφής – report της Street Art στον Δήμο Ρεθύμνου Κρήτης με απεσταλμένη μας, την Κατερίνα Καλογεράκη, καθώς και στο “Old School Meeting Graffiti Festival Vol. 6” στον Δήμο Αλίμου με την ίδια μεθοδολογία και τεχνική σε συνεργασία με την κ. Ευδοξία Φασούλα.

Το Project είναι εδώ για να συνεχίσει τις δράσεις του τόσο σε σχολεία με συνεντεύξεις των καθηγητών – καθηγητριών Εικαστικής Αγωγής όσο και σε εκδηλώσεις – θεσμούς που διοργανώνονται κάθε χρόνο στην Αθήνα με την καταγραφή αυτών από μέρος μας. Τέλος, λόγω της προαναφερθείσας υψής του, παραμένει ανοιχτό σε προτάσεις συνεργασίας (τυπικής και άτυπης).

Η δημοσίευση των θεωρητικών αλλά και ερευνητικών ενοτήτων του Project θα πραγματοποιηθεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα με σκοπό την καλύτερη δυνατή γνωριμία και κατανόηση της κοινής γνώμης για τη Street Art με συνοδευτικό οπτικό υλικό ανά ενότητα.

Ξεινάμε με την πρώτη θεωρητική ενότητα, τη νομική ενότητα, η οποία διαχωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος της, διατυπώνεται η διεθνή νομική κατάσταση της Street Art και στο δεύτερο μέρος της αναλύεται η ελληνική νομική κατάσταση της Street Art.

Συνεχίζοντας, θα παρουσιαστεί η φαινομενολογική προσέγγιση της Street Art στη δεύτερη ενότητα (ιστορικό πλαίσιο, εξέλιξη, σύγχρονες τάσεις), το θεωρητικό πλαίσιο στην τρίτη ενότητα(θεωρίες δράσης και θεωρίες δομής, οι οποίες, όμως, προσανατολίζονται κυρίως από το πνεύμα σκέψης της μεθοδολογίας του M. Weber - Κατανοούσα Κοινωνιολογία³) και τέλος, στην τέταρτη ενότητα, οι προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής, οι οποίες βασίζονται στην κοινή γραμμή όλου του Project: αυτήν της πρόληψης πριν από

²<http://www.urbanact.gr/>, Επίσημη ιστοσελίδα της “Urban Act”.

³Weber M., *Βασικές Έννοιες Κοινωνιολογίας*, Εισαγωγικό δοκίμιο: Marianne Weber, Μετάφραση: Μιχ. Γ. Κυπραίος, Κένταυρος, Αθήνα, 1997.

την παρέκκλιση ή και κατά τη διάρκειά της (έμφαση στην παιδεία, εκπαίδευση) και της πρόληψης του «μετά» της δίκης (κοινωνικής εργασίας, προγράμματα εκπαίδευσης).

Όσον αφορά την πιλοτική ερευνητική προσέγγιση, αρχικά, η μεθοδολογία και οι τεχνικές του Project χαρακτηρίζονται για την ποικιλία τους. Ο συνδυαστικός τρόπος οποιασδήποτε έρευνας συνίσταται ως ένας από τους καλύτερους⁴. Παρά ταύτα, τυπικά και κατά τον J. Pinatel⁵, αποτελεί μία προσπάθεια διεπιστημονικής και σε επίπεδο ανάλυσης μικρο και μέσου – επιπέδου πιλοτικής έρευνας με σκόπιμη μη τυχαία δειγματοληψία⁶ όσον αφορά τις συνεντεύξεις (ποιοτική έρευνα) καθηγητών – καθηγητριών Εικαστικής Αγωγής στα σχολεία.

Οι συνεντεύξεις των ιδιωτικών φορέων, κατά πλειοψηφία, Αστικών Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων, θα αναλυθούν με τρόπο παρουσίασής τους ως εισαγωγή για το ερευνητικό κομμάτι των σχολείων. Έτσι, τα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν και μοιράζονται στους – στις καθηγητές – καθηγήτριες Εικαστικής Αγωγής σε σχολεία της Αθήνας, αφού ολοκληρωθεί η διανομή και δοθούν όλες οι απαντήσεις από τους ερωτώμενους, θα συγκεντρωθούν για ανάλυση περιεχομένου.

Οι φωτογραφίες με τα έργα Street Art που έχουν ήδη συγκεντρωθεί κατά το χρονικό διάστημα Οκτώβριος 2017 – Ιούνιος 2018 τραβήχθηκαν με τη μέθοδο της έμμεσης παρατήρησης και με την τεχνική της φωτογραφικής κάμερας. Παγκοσμίως, η Οπτική Κοινωνιολογία / Εγκληματολογία (Visual Sociology / Criminology) θεωρείται επιστημονικό – επιμέρους – θεωρητικό ρεύμα που μπορεί να εξηγήσει ως Παράδειγμα πολιτισμικού και κοινωνικού χαρακτήρα πράξεις ατόμων που επηρεάζουν οπτικώς την κοινωνική ζωή στην ολότητά της⁷. Στην Ελλάδα, έχει χρησιμοποιηθεί ως επιστημονικό εξηγητικό σχήμα ελάχιστα⁸ ενώ τα θεμέλιά της ξεκινούν ήδη από την πρώτη σύνδεση - επαφή, ιστορικά μιλώντας, του Κοινωνιολόγου S. H. Becker, το 1974 με το άρθρο του “Photography and Sociology”⁹.

⁴ Κυριαζή Ν., *Η κοινωνιολογική έρευνα – Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Πεδίο, Αθήνα, 2011, σελ. 55.

⁵ Pinatel J., “La recherche scientifique en criminologie au point de vue international et comparatif” στο *L’equipement en Criminologie*, Actes du XIVe Cours International de Criminologie, Masson & Cie, Paris, 1965, σελ. 145 – 160.

⁶ Κυριαζή Ν., *Η κοινωνιολογική έρευνα – Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Πεδίο, Αθήνα, 2011.

⁷ Harper D., “Visual Sociology: Expanding Sociological Vision”, *The American Sociologist* – Spring, 1988.

⁸ Σκαρπέλος Γ., *Εικόνα και Κοινωνία: Από την Κοινωνική Φωτογραφία στην Οπτική Κοινωνιολογία*, Τόπος, Αθήνα, 2011, σελ. 149 – 155.

⁹ Becker H. S., “Photography and Sociology”, *Studies in Visual Communication*, Vol. 1, Issue 1, 1974.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, οι φωτογραφίες που έχουν επιλεγεί προς ανάλυση βάσει τεχνοτροπίας και κοινωνικών μηνυμάτων υποστηρίζουν και θα υποστηρίξουν συνολικά ακόμη καλύτερα την πλήρη κατανόηση του περιεχομένου του Project. Ταυτόχρονα θα επιχειρηθεί ερμηνευτικός εμπλουτισμός με παρατηρήσεις απ' τον ευρύτερο τομέα της Γενικής (Αναλυτικής και Δικαστικής) Γραφολογίας.

Εδώ, θα πρέπει να τονιστεί, ότι το Project θα κατοχυρωθεί ως επιστημονική ιδέα και εκτέλεση αυτής της ιδέας από την υπεύθυνη συντονισμού.

Αυτό σημαίνει ότι: σε οποιαδήποτε αναφορά στοιχείου που ανήκει στο Project, σε άλλα επιστημονικά – παρεμφερή – εγχειρήματα, θα πρέπει να πραγματοποιείται και δική μας αναφορά στη σχετική παραπομπή και βιβλιογραφία.

Λίγα λόγια για το “The Street Art Project”:

Συντονισμός: Κωνσταντίνα – Μαρία Κωνσταντίνου, Κοινωνιολόγος – ΜΔΕ Εγκληματολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Επιστημονική Συνεργάτις: Ευδοξία Φασούλα, Δικαστική και Αναλυτική Γραφολόγος – Δικηγόρος, Διδάκτωρ Νομικής Πανεπιστημίου του Μονάχου

Επιστημονική Ομάδα Εργασίας:

Γιώργος Γιακουβάκης, Κοινωνιολόγος – ΜΔΕ «Εγκληματολογίας», Πάντειο Πανεπιστήμιο

Αγγελική - Φανουρία Γιαννάκη, Νομικός, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΜΑ “Criminology and Criminal Justice, Centre for Criminology, Faculty of Law”, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης - HB

Ιωάννα Δερβίση, Νομικός, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Μεταπτυχιακό LL.M “Forensics, Criminology & Law” Πανεπιστήμιο Μάαστριχτ - Ολλανδία

Κατερίνα Καλογεράκη, Κοινωνιολόγος, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Νεφέλη Μπαρούνη, Ψυχολόγος, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αγγελική Πεπόνη, Κοινωνιολόγος – ΜΔΕ «Εγκληματολογίας», Πάντειο Πανεπιστήμιο

Μαίρη Φωσκόλου, Τμήμα Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών – δευτεροετής μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΠΜΣ «Εγκληματολογίας», Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ευχαριστούμε πολύ την ομάδα του «Κέντρου Μελέτης του Εγκλήματος» για την εμπιστοσύνη, τη στήριξη, την άμεση ανταπόκριση και την προώθηση του επιστημονικού εγχειρήματός μας !

Αθήνα, 2018